

Baltijas Semfohpis.

Šnakt Jelgavā it nedēlas.

Makša bes peesuhstifšanas: no 1. Maija lihds gada galam 1875 — 1 r. 50 f.; par gadu 2 r., par pusgadu 1 r. 10 f., par 3 mehn. 60 f., ar peesuhstifšanu: no 1. Maija lihds gada galam 1875 — 2 r.: par gadu 2 r. 50 f., par pusgadu 1 r. 40 f. un par 3 mehnescheem 90 f.

Medakšija un ekspedīcija Katoku eelā № 2. — Studinajumus peenem S. Allunana l. grabmatu bohde, Katoku eelā № 8.

№ 28.

Treschdeenā, 5. Novembri.

1875.

Rahditajs: Ši Peebalgas; No Lehdurgas; Trefnuma pag.; Wehl no Lehdurgas; No lodes; No Bologdas; Lehrpata; No Jelgawas; Krohna meschi; Kurs. stoblu direkt.; Ši Kamenezas; Uguns-grehti; Persija; Sabmu fala; Garsale; Kautāšija; No Jelgawas; Widsemes jaunās rentejas; No Pehterburgas; No Maskawas; Pabr lauku mehstofšanu; Garainu mašine, Tituma un netifuma alga; Bahras; Dabas-keneris preeksch polizejas; Zagadejee dšezzeke brauzeeni; Urbildes; Studinajumi.

Sinas.

Ši Peebalgas apgabala Widsemē. Pagahjuschais pawafaris atnahza mums lohri wehlu, jo lihds 20. apr. brauzahm wehl ar lamanahm, 22. apr. redseju wehl brauzam par Inescha eseru, kura ledus tika isnešs wehl tiko 29. apr. Wafarajas fehjas-laihs bij lohri slawisch un drehgns, tā kā newareja gandrihs nemas eeseht un kartupeļu fehla japuhwa kā eelikta. Tuhlin pehz fehjas-laita apmetahs faus laiks un pastahw tahds pats wehl tagad. No fehjas-laita pa wifu wafaru peedšhwojuschi tik kahdus trihs leelakus leetus debeschus: 27. maijā, 15. juhlijā un 9. augustā. Ja schis pehdejais leetus nebuhtu usnahzis, tad buhtu rudseem bijis japaleel waj nesehteem. Zaur to leetu, kas usnahza ar stipru pehrkoni 27. maijā, usrahwahs apsehteem laukeem garosa wirsū, tā kā wehlat sehtee lini newareja wisi sadihgt un palika tapehz reti un ais faufuma un karstuma, kursch wirus pehz tam apspeeda, neisauka gari; tas pats ir jafaka no wafarajas, kurai birums gan ir labs. Rudsī bij smagi un rascheni un feenu fanehmahm wifu labu. Kartupeļi, kas ween sehklā nemaitajahs ir par gadeem. Seemas-sehju stipri pohstija tahrpi. Dahrsu-augli, ihsti ahboli bij pawifam kreetni isdewufchees. Nakti no 5. us 6. oktobri fahla sneegs nahkt ar rihta wehju. Tagad ir stipra seema, wifur brauz ar ragawahm un augstums sneedsahs daschu nakti lihds 10° R. Ziti lauku augli bij jau gan fanemti, tik kapohsti stahw wehl gandrihs ne tiko wiseem apaksch sneega. Leels gruhtums ir ar uhdens dabufšanu, jo ais faufa laika issiht pat awoti, tapehz dascham ir jawed uhdens pa trihs wersti tahlu. — Semfohpjibas darbs eet pee mums bes mas pa tehwu-tehwu fleedehm, jo bes dascheem jauneem arkleem fehjas laukupawairofšanas neredš nelahdu pahrlabojumu. Saimneeki schehlojahs par saimes dahrgumu un laislumu. Mums Widsemes augstumōs dšhwojuscheem ir japanes arween wairak aukstuma, sneega un auk, neka semakās weetas un lihdsenumōs: Esam peedšhwojuschi schohs muhsu temperaturas eewehrojums: Pehrni aissala Inescha esers 8. now. un isnešs tika, ka jau augschā minets 29. aprili f. g. Par pehrnās seemas aukstumu newaram fuhdšetees, jo tas aukstakais bij 12. Janwari 16° R., 9. un 13. Janw. bij no rihtā 14° fahls, bet wakarōs 1° silts, 7. martā snee-

dsahs faltumus lihds 15° R. un nakti us 13. aprili — 9°. Birno zihruļi dširdedahm 27. martā (ziteem gadeem arween par mehnesi agrak.), bet 25. parahdijahs jau pirmās rudsu wahrpas. 11. Julijā sneedsahs filtums lihds 25° ehna. Augstaka filtuma nenomanijahm. 10. sept. p. 12. pusdeenā bij 2° faltuma un daschu nakti ap 10. oktob. sneedsahs fala lihds 10° zaur ko aissala ari leelaki eseri, Atlauksts un Inesš. — Wehlejams buhtu, ka schahdus temperaturas peeshmejumus pašneegtu ari no zitahm pusehm, lai waretu to ta salihdšinah.

No Lehdurgas pušes. Widsemē tai 17. Augustā sch. g. fwehtdeenās rihtā no kahdahm scheijenes mahjahm isgahjis pusmuhscha wihrs, kalps, un nau wehl lihds schodeen atpakal greesces. Tani deenā, kad pehdigi no mahjahm isgahjis winsch wehl esohit tur pat ne tahl nahburgu frohgā schnabi dšehris un panehmis pusstohpa brandwihna pudelē lihds un tad — kā gahjis, tā aissgahjis. Šadohma, laikam buhs kaut kahdā wihšē few galu darijis, jo esohit kahdas nedēlas agrak seewai teizis lai par wina behrehm ne ko neruhpejotees, tahs nebuhšchoht preeksch wina waijadšigas. Seewa un pakal palikuschee behrni raud, nesinadami, kur wihrs un tehws palizis. Waj tas wehl schini semē atrohдах, jeb waj tas us zitu pasauli aissgahjis. Deews lai apsehlo ta nabaga wihra dwehfeli. —

Trefnuma pagastā, Widsemē, kas atrohдах tā no-fauktā Widsemes dahrsja malā, esohit, kā dširdams, jau no sen gadeem padohmneeki pasudufchi. Nebijis ari to wihru nemas lihds schim tur waijadšigs, jo pagastwezakais ar fkrihweri prahtigi wihri buhdami, pagasta darifšanas, ih-paschi lahdei no galwahm maksamajas nodohfšanas, paschi ween deesgan labi pratufchi aprehkinahit un isleetoht. Bet scho ruden ihri kā par nelaimi kahds nejhga aissgahjis pee augstakas waldifšanas un fuhdšejis kane eetoht wairs pagastā pareisi. Tē nu drihsumā pawehleschana klahit lai padohmneeku apspreedumus eestelejoht. Ko nu dariht! — Wajajufchi, mellejufchi, kur weenreis eewehletee padohmneeki palikuschi, bet neweens nesin neko, kas preeksch dewineemi gadineem notizis. Pehdigi tal par laimi wai nelaimi atskrehjusī kahda besdeliga un usdewufees, ka schi ari weenreis pee padohmneekem peederejusī. Tad us kahda kalnina notupusees ta poerakšijusī spreedumu —

wiſu padohmneeku wahrda un ta tad bij nohtes laika palidſehts. —ſt—

Wehl no Lehdurgas puſes. Dur ka dſirdams, eſoht uſ Nihgas lohpuaiſſahweſchanas beedribas beedrenes (S. jaunkundies uſſlubinaſchanu tagad weena beedriba ſaſtahdijufeſ no wiſeem Lehdurgas draudſes pagaſteem kohpa, kaſ ſauzahs: „Eckers-Lehdurgas draudſes lohpu aiſſahweſchanas beedriba.“ Gaidoht til apſtiſtinaſchanas no Nihgas lohpu aiſſahweſchanas beedribas preeſſchneeziſbas, pee kuraſ ſchi jaunſaſtahdijufeſ beedriba griboht ka palihgu beedriba peebeedrotees. Wehlejam labu laimi ſchai beedribai un winas labeem zenteeneem. —ſt—

No Udſes un Behrs-Sihpeles pagaſteem, Dohbeles draudſe, mums peeſuhſta ſchahdas ſinaſ, ko netihſchu druſzin nokawejuſchi. Neſen pee mums notika deefgan behdigi atgadijumi. 20. Septembri Behrs-Sihpeles meſchlungſ ar garainu maſchini kuloht labibu, ka jau pee tahda darba wairak zilweku ir waijadſigs, bija no apfahrtejeem laimneem uſluhdſis palihguſ; ari Udſes pagaſta ſkurſtenu ſaimneekſ bija ſawuſ diwi puſchuſ aiſſuhtijis; weens bija prezejeſ, ohtris neprezehtſ. Meſchlunga deeneſtmeita johluſ dſihdama, ka jau alaſch noteek, kad pulka ſtrahda, daſchu puſi aiſtikufe un augſcha uſ maſchini buhdama ſweedufe labibu ziteem uſ galwu. Wihrſ, pee kura taſ breeſmigaiſ atgadijumſ notikaſ, teizis: kad tu man ta labibu ſweeſtu uſ galwu, tad eſ tewi gan ta neatſtahtu, un til ko ta runajis, tad neweenam neredſoht jau ari bijis uſ maſchini augſcha, meitu notert, bet ſchi apſkrehjuſe labibaſ eelaiſchamam zaurumam apfahrt un kehrejs ar weenu kaſju eeſkreen labibaſ eelaiſchama zauruma, kura no maſchinaſ teek nomalta pahri pahri puſſ zifku. Gan meſchlungſ it ſchigli laudihm uſſauzis, lai eet glahbt, bet tee neko nau warejuſchi lihdſeht, lihdſ maſchina noſtahjuſeſ. Ahtrumä atſaukts dakteris gau ſaſehjis nomalto kaſju un nelaimigaiſ aiſweſts Zeligawa uſ ſlimneeku namu, bet treſcha deena bija atkal japahrwed un jaaiſwed uſ kapeem. Atrakne ar trihs maſeem behrneem, no kureem taſ leelaſaiſ tikai 6 gaduſ wezs, apraud ſawu ta peepeſchi aiſgahjuſcho wihru un tehwu. — Lai no ſchi behdiga notikuma mahjameeſ pee maſchinehm ar prahtu ſtrahdaht.

Udſes pagaſta wezakajſ: J. Stotet.

No Wologdas. Awieſſ rakſta par kaſdu breeſmu-darbu: Aprinka uſraugſ bija ſadſirdejis, ka kaſdſ ſemneekſ, Golowuſchliſ wahrda, eſoht ſawu nepec-auguſchu dehlu, Zedoru, breeſmigi mohzijis, un taſ pehz tam pawifaſam paſudis. Winſch gahja tuhlin turpu, atrada Golowuſchlinu, ſeewu un iſchetri maſuſ behruſ gluſchi nowahrguſcha buhſchana. Seewa bija wihra ſiteenu un mohziſchanaſ deht jau ohtru gadu ſlima un wareja til ko ar krukem ſtaigahht. Tehwſ iſteiza, ka winſch eſoht ſawam dehlam kaſjaſ ſaſehjis un winu ta pee kaſda bakka pakahriſ, ka galwa uſ ſemi karajuſeſ, tad pliko puſfenu til ilgi pehriſ, kamehr winſch noguriſ. Tad winſch atſtahjis to karajoteeſ, kamehr atpuhteſ un tad atkal pehriſ, kamehr wina rohſai ſpehka peetruhziſ. To winſch eſoht ta-deht darijis, ka puſfens bijis ſlinkſ un mehginajis no mahjahm aiſbehg. Seewa un maſa meita, Natalija, apleezinaja wina iſſajijumu. Leezeneje Surakowa, kaſ ſcho breeſmu-darbu bija redſejuſe, ſtahtija, ka tehwſ gribejis

treſcha lahga ſawu bendeſ-darbu eeſahht, bet noſtahjeſ, kad puſfens lehnä baſſi ſajijis: „Tehſin, neſit man wairſ, eſ drihſ mirſchu.“ Sinamſ, ka tahdſ nezilweziſgſ tehwſ beſ ſohda nepaliſkſ.

Tehrpatä nodohmatſ nahkama gada lohpu iſrahdiſchanu un induſtrijaſ (amatneeku darbu) iſſtahdi iſrihkoht.

17. Oktobri netahht no Leelupes tilta uſ ſchoſeju Zenneſmuiſchäſ mohderneekam uſbruſka 4 laupitaji. Uſ nahtſpatrotu buhdamſ wahtmeiſterſ Heinge palihga ſaukſchana ſadſirdejis, ſteidſahſ turpu un tam iſdewahſ ar ſaweem palihgeem diwuſ laupitajuſ fakert. Mohderneekam, kuſſch bija daudſ wahtis dabujis, truhka wina naudaſ maſ ar kaſdeem 50 rubkeem.

Pa Mikela tirguſ laiku wairak eebraukſcheem lauzeneekem tapa noſagtaſ daſchadaſ leetaſ, ka ratini, wadmala, ſilkeſ u. z. Polizeja notwehra ſaghuſ tuhlin un atdewa ſagtaſ leetaſ winu ihpaſchneekeem.

22. Oktobri tapa kaſdam zilwekam atkremts: weens biſama kaſchokſ ar melnu tuhka wirſdrahnu un bebra krahgu, un ſudraba anfera pulſtenſ ar dubult-kaſpeli un garu ſudraba kehdi, — kuſſch newareja peerahdiht, ka taſ leetaſ winam peeder, un patſ tapa apzeetinahhtſ.

Mitauſche Zeitung.

Domehnu miniſterija ir iſdewuſe neſen rehkinuma pahriſkatu pahri krohna meſcheem, iſ kura redſamſ, ka krohnam peeder wairak ne ka 139 deſetinaſ meſcha. ſchi meſchu bagatiba wehl ne ilgi ſtahweja tikai uſ papihra, un no teem bija lohti maſ eenemſchanaſ. Tikai pehdigſ gadſ eenemſchanaſ ſahka wairoteeſ, ka iſ ſchihm tabelehm pahri tihrahm eenemſchanahm redſamſ:

1866. — 1,720,595 r.	1870. — 3,021,929 r.
1867. — 2,756,700 "	1871. — 4,410,068 "
1868. — 3,745,201 "	1872. — 4,807,015 "
1869. — 4,679,522 "	1873. — 4,863,808 "

Zaur eenemſchanu wairoſchanoſ manamſ, ka krohna meſcha ſaimneeziſa pahrlabojaſ; bet ar eenemſchanu wairoſchanoſ wairojaſ jo ahtri ari iſdohſchanaſ par meſchu pahrwaldiſchanu, kuraſ gan buhtu jo wairak aprohbeſchojamaſ.

Tika iſdohti:

1866. — 1,720,595 r.	1870. — 3,021,929 r.
1867. — 1,983,282 "	1871. — 3,760,510 "
1868. — 2,173,202 "	1872. — 4,358,227 "
1869. — 2,311,144 "	1873. — 4,863,808 " (?)

Kamehr eenemſchanaſ ir diwlahrtigi wairojuſchahſ, tikmehr iſdohſchanaſ trihſlahrtigi pee-auguſchaſ. Taſ nebuhtu ta eewehrojamaſ, ka ſchihſ iſdohſchanaſ buhtu preeſch kaſdahm jaunahm eetaiſehm jeh pahrlaboſchanahm notikuſchaſ, bet ſchihſ ſumaſ iſeet tapat ka ſenaki, wiſuwairak tikai preeſch meſchu waldibahm, kaſ iſtaifa zaur zaurem 72½ prozentſ no wiſaſ tihrahſ eenemſchanaſ. Domehnu miniſterſ ir jau uſ ſcho nepareiſibu uſmanigſ tizis un iſdohſchanaſ ir ſahkuſchaſ maſinateeſ. Preeſch meſcha ſaimneeziſa pahrlaboſchanaſ turpreti noteek par maſ. Preeſch tam tohp tikai 11,0 prozentſ iſdohtaſ no tihrahſ eenemſchanaſ. Pee tahdaſ buhſchanaſ nau eeſpehjamſ dohmaht uſ meſcha-ſaimneeziſa pahrlaboſchanu, kaut ta gan ir lohti waijadſiga. Bakar-Giropas walſtiſ, kur meſcha-ſaimneeziſa ir attihſtijufeſ, tohp 50—70 prozentſ no wiſahm iſdohſchanahm preeſch meſchu pahrlabo-

ſchanahm iſſeetatas. — Daſchàs gubernàs krohnam nebija no ſawa meſcha nekahds labums, bet ſlahde, kà Pehterburgas, Nowgorodas, Permas, Kurſemes, Pleſkawas, Mogilewas un Taurines gubernàs. Pee tam ir eewehrojams leelu leelais meſcha-noſeedſibu ſkaiſ. 1. Janwari 1873. bija pee teefahm 39,820 daſchadas prozeſes pahr malkas ſahdſibahm un meſcha-noſeedſibahm, par 2,825,181 rublu wehrtibà un peeminetà gadà iſzehlahs 37,797 jaun- nas prozeſes. 1873. tapa 68,956 zilweki neatwehletas malkas zirſchanas deht apſtrahpeti. Ar ſcheem ſkaiſteem nau wehl wiſas noſeedſibas uſſihmetas. Zil daudſ at- gadijumu nenoteek, kas teefahm nemaſ netohp uſdohiti, zil daudſ, kur noſeedſneeki netohp nemaſ peenahkti. 1873. pehdigo ſkaiſs bija 8229. Meſchu noſeedſibu ſkaiſs wai- rojahs gadu no gada pahrleeku leelà mehrà.

Par Kurſemes gubernas ſkohl direktorü eſoht ezejtš no amata atſtahjees Tehrwatas uniwerſitetes profeſors, ſtahtſrahts Dr. Kahrliſ v. Pauker. (Mit. Ztg.)

Zi Kamenez-Bodolſkas tohp Kr. Pehterb. awiſei rak- ſtihts pahr leelu trubzibu Bodolijà. Šchi gada waſaras- labiba bijuſe pahrleeku ſlihta. Seemas un waſaras ſehja tapa no ſauſa laika tà noſpeesta, ka daſchà weetà nemaſ neplahwa. Seena eenemſchana bija lohiti maſa un tilai kahdàs ſemakàs weetàs ſahle bija zil nezil auguſe. Wiſu- labaki iſdewahs kartupeki un lohpu beetes, bet pehdigahs ſatur maſ zukura datu.

Wiſà Kreewijà Septembra mehneſi ir bijuſchi 2909 uguns-grehki. Zaur teem notikuſe ſlahde iſtaifoht 7,337,046 rbl. Wiſuwairak uguns-grehki notikuſchi ſchajàs gubernàs: Iſchernigowas g. 162, Tambowas g. 157, Saratowas g. 152, Kalugas g. 118. Leelakas ſlahdes notika: Iſchernigowas gub. par 859,512 rubl., Tambo- was g. par 578,992 r., Iweras g. par 515,708 r., Ma- ſkawas g. par 497,405 r. Pee 1607 uguns-grehkeem nau ſinams, kà uguns zehlees, pee 630 uguns-grehkeem zaur neufmanibu, 465 weetàs uguns tizis tiſſcham peelaiſts un 207 weetàs ſibens aiſdedſinajis.

No Perſijas. Ztg. f. St. u. 9. rakſta tà: Perſijas Šchaks ir laimigs wihrš. Kad wina naudas maks ir tuſſch — un tas atgadahs pee wina beeſchi, — tad wiſch apzeemo kahdu bagatu pawalſtneeku, kam par ſcho gohdu peenahlahs pateizigam buht un jadohd ſawam waldneekam bagatas dahwanas. Neſen Šchaks pagohdinaja Mirzu Huſeinu ar to, ka wiſch pee ta weſelu deenu weefojahs. Par tahdu leelu reti peedſihmotu ſchehlaſtibu Huſeinam bija 250,000 marku ſklaidrà naudà jaiſmaksà un preekſch Šchaka ſeewahm dahrgi almini un 100 Kaſchimira ſchales jadohd. Wiſu kohpà ſarehkinajoht, ſaimneekam dahrgais weeſis maksaja lihds 400,000 marku. Slepeni tohp runahs, ka Šchaks pee ſaweem pawalſtneekem ne-eſoht wiſ mihſch weeſis. Wiſch pats ſinams nedſird tahdas runas un ne- tizetu tahm ari. Tè klahſt wehl javeemin, ka Šchaks pa Giropu zetodams ne par ko zitu tà neduſmojahs, kà par to, ka pehz wina dohmahm Giropas waldneeki ne-eſoht wimu peeklahjigi uſnehmuſchi. Wiſch bija zerejis, kahdus milijonus no Giropas waldneekem par dahwanahm uſ Perſiju lihds pahrweſt, par to gohdu, ko wiſch teem zaur ſawu weefoſchanu parahdijis. Bet ka Giropas waldneeki to neprata, zaur to wini iſnihzinaja ſawa weeſa zeribas

un tas atſina, ka Giropeeſchi ir wehl gluſchi neattihtijju- ſchees, ja pehz pateeſibas, wehl iſhti meſchoni.

Sahmu ſalas ſtrahdneeki. Tureenes nedelas lapa rakſta: Katrà pawaſarà no Sahmu ſalas ſtrahdneeki iſeet uſ zeetſemi, ihpaſchi uſ Widſemi un Zgauniju un pahrnahk no tureenes rudeni. Tà tas notika jau ſchi gaduſimtena eefahkumà un warbuht wehl agraki, jo muſſu ſeme nau til augliga, ka ſchè ipehtu ſtrahdneekam leelu algu maksahſ. Uſ zeetſemi tas nopelna turpreti zaur zaurim 75—100 r. pa waſaru. No Muſteles draudſes, kurà ir 3000 dweh- ſeles, ſchajà gadà ir 280 ſtrahdneeki uſ ahreeni bijuſchi. Kad nu Sahmu ſalai ar Monſalu kohpà ir 50,000 eedſih- wotaji, tad no ſcheem buhs wiſu maſaki 4600 Widſemè un Zgaunijà ſtrahdajuſchi un kahdus 400,000 rubtus pahr- neſuſchi. Kad wini ar ſchahdu dſihwoſchanas wiſi tilai ne-eeradinatohs aplahrtwaſaſchanohs, nepadohtohs dſerſchanai, nepawaditu ſeemu mahjà ſlinkumà un gule- ſchanà, ne-ehſtu Sahmu ſalas maſi, pee kuras ſagahda- ſchanas wini nau nekahdus lauku darbus ſtrahdajuſchi, un mums nebuhtu ſemkohpiba tilai ar ſeewiſchlahm jaiſdara. Zaur wineem muſſu ſemei eenahk gan nauda, bet wini pahrneſs ari ſawus ſliktumus un ſlahdes.

Pee ſihm. no „Balt. Semk.“ redakzijas. Šchee Sahmu ſalas ſtrahdneeki ſtrahdà pa waſaru wiſuwairak Widſemes augligakà apgabala, Zgaunu datà un Latwijas ſeemeka datà; bet tohs war ari wiſà Wakar-Widſemè, pat Rihgà ſaſtapt. Maſak tohs redſ pee ſemes kohpſchanas ſtrahda- joht, bet wairak pee grahwu rakſchanas, purwu tihriſcha- nas un par deenas algu pee buhwanu un muhrneeku darbeem. Zil mums ſinams, tad Arensburgas nedelas lapas rakſtitajš gan buhs wimu peſku par daudſ augſti rehkinajis, kad wiſch ſala, ka tee katris pelnoht zaur zaurim 75—100 rublu pa waſaru. Warbuht gan, ka kahds rets til daudſ pelna, kas ir uſzihtigs un iſchaklis ſtrahdneeks un kam atgadahs weenadi darbs; bet daſcham weenà weetà darbu beidoht pa-eet deenas, pat nedelas, kamehr zità weetà darbu ſameklè, — daſchi noblandahs gandrihſ wiſu waſaru, beſ kahdas kreetnas un paſtahwi- gas pelnas.

Notikums Hapjalè. Sawà laikà tilahm muſſu laſi- tajeem wehſtijjuſchi. ka nakti no 12. uſ 13. Maiju ſch. g. no Hapſales rahtuſcha kaſes zaur eelaufſchanohs 20,000 r. iſſagti. Par ſcho notikumü ir awiſes daudſ un ſchà un tà runajuſchas, bet mehš gribejam nogaidiht, kamehr waretu pahr to ſklaidrakas ſinas paſueegt, ko tagad pehz jo pilni- galahm ſinahm iſpildam, kaut gan iſmekleſchana par ſcho leetu wehl nau nobeigta. — Peezi zilweki, kuruſ tureja par min. naudas jagteem, tapuſchi apzeetinati, ſtarp kureem ari kahda uſ gruhtahm kahjahm buhdama ſeewa. Tureenes pagaidu ſohgis, pilſehtas ſekreterš Kimelš, ar birgermei- ſteru Leidig un rahtſkungu Holmbergi pahrklauiſjuſchi wiſupirms apzeetinatohs. Pehz kahda laika iſpauduſehš pa Hapſali tahda paruna, ka apzeetinatee tohpohſt no teefneſcheem ar mohjiſchanahm ſpeeſti, lai iſſaka, ka wini peeminetu ſahdſibu iſdarijuſchi; daſchi teizahs ari nelaimigo waimanas dſirdejuſchi. Kad ſchihš runas Zgaunijas žiwil-gubernatora auſſis aiſſneedſa, tad wiſch ſublija diwus pahrklauiſtajus weenu pehz ohtra uſ Hapſali un wehſaki ihpaſchu iſmekleſchanas komiſſju, kas atrada par waijadſigu, Kimelam mahjas-areſti uſlikt, bet Zgaunijas

gubernas waldiba nozehla winu tam brighdim no amata. Pa tam schis notikums bija ispaudees pa daschahm awisehm, kas par to schā un tā runaja. Septembra widū justizministers isfuhtija no Pehterburgas Knierimu, kā flawenu ismekletaju kriminal-leetās, lai scho leetu ihpāschī ismeklē. Pehz tam, kad no gubernatora isfuhtita komisija bija uš Nehweli aishgahjuse un gubernijas waldibai sawu atradumu eefneeguse, tapa atrasts, ka schi ismekleschana wehl japapildina, un peem. Knierims tapa no jauna uš Gapsali suhtitai komisijai par lihds-ismekletaju peedohts. Preeksch tam Kimels bija jau uš Nehweli aishwests un tur no polizejas mahjas-arestē turehts. Zaur ilgu preeksch-ismekleschānu tapa atrasts pret Kimeli, ka tas daschus deht sahdsibas apzeetinatūs, starp teem ari peemineto uš gruh-tahm kahjahm buhdamo seewu, daschadi mohzijiš, gan ar ihlschku skruhwehm, gan ari ar to, ka winsch aisleedsiš teem ehst un dsert doht, un liziš tohs wairāf deenas no weetas zeetumā tā peefleht, kā tee newarejuschi nogultees, liziš tohs wairāf reises lihdsi asinim kapahnt un weenu uš kapsehtu kult, un palihdsejis pats ar sawahm rohkahm wairāf reises mohziht. To wisu winsch darijis tadeht, lai waretu apzeetinatohs uš to peefpeest, ka wini par sagteem atsihtohs, un to apleezinaja zeetuma usraugs un teefas-sulainis, kuri pehz Kimeta pawehles pee apzeetinateem minetas mohzischānas isdarijuschi. Pret rahtskungu Holmbergi atrasts, ka tas ar Kimeli lohpa kulschānu kapsehtā liziš idariht. Pret birgermeisteri Leidig atrasts, ka tas bijis pee kulschānas kapsehtā klahnt un lahwis tam notikt, ka ar wina sinaschānu tahdas mohzischānas zaur Kimeli notikuschas u. t. pr. Kreewu awise „Golos“ raksta par scho leetu, ka weens no peeminateem mohziteem deht mohzischānahm esohnt nomiris un ohtris tapis par krohpli un ka tadeht Kimels tapis ar lihdsiwainigeem no mahjas-arestes uš zeetumu aishwests. Kad schi leeta no teefas puses buhs pilnigi ismekleta, tad nekawesim saweem lasitajeem pawehsiht, kas pehdigi nospreesiš. Tagad tikai wehl peeminam, ka pehz Nehweles awisehm Kimels esohnt lihdsi schim kā kreetnš, saderigs un mihligš wihrs bijis pašhts, kas ikkatram pehz eefpehschānas islihdssejis un tadeht weenā balsi no wiseem pilsehtas eedsihwotajeem gohdu un zeeni-schānu eepelnijees. Wina neschehligu istureschānohs schini leetā warohnt til zaur to saprast, ka lihdsi ar pilsehtas naudū ari wisš wina krahjuminsch, kahdi 2000 rublu, tiziš is-sagts un ka drihs pehz schihs sahdsibas ispauschahs tahs runas, ka Kimels pats laikam buhschoht to naudū sadsiš. Schehlums pahr sawu gruhiti nopelnito naudas grafi un dusmas un bailes pahr schahdahm gohdu laupidamahm parunahm wina galwu laikam tā sagrohsijuschi, ka winsch gandrihs bes pilnas samanas bijis, tohs mohzischānas darbus isdarohnt. Scho eewehrojohnt mums jo wairāf eemesls, no pašchu spreedumeem sargatees un nogaidiht, lihdsi tureenes augstakā teefa buhs sawu taisnu spreedumu pasludinajuse.

Kaukasija. Netahnt no Kutais'a atgadijahs pee kahda lihka pawadischānas uš kapeem tahds notikums, kas leezina, ka tureenes laudis ir wehl uš deesgan sema attih-sischānas stahwokka. Dwi kaimini fastrihdejahs kahda zeta deht, kuresch zaur weena kaimina laukeem gahja. Teefa nospreeda, ka zelsch esohnt isnihzinajams, un tas, pa kura laukeem zelsch gahja, lika zetam fehtu schkehrsam preekschā

aistaisiht, lai wina kaiminsch newaretu pa to wairs braukt, kad tam patiktu teefas spreedumam un likumeem pretotees. Bet pehz kahdahm deenahm nomira kaimina seewa un tas gahja pee teefas usdoht, ka winsch buhschoht fehtu no zeta noplehst, tadeht ka neweena zita zeta neefohnt, par ko winsch waretu lihki uš kapsehtu west. Teefa usdewa pagasta wezakam, lai scho leetu isshkir, un tas atrada, ka ir gan zits zelsch, kas uš kapsehtu web, un aisleedsi tadeht fehtu noplehst. Behru deenā atraiknis brauja pa aisleegtu zetu ar lihki no radeem un pasihstameem pawadihts un wisi ar almineem apbrunojuschees. Sehta tapa noplehsta. Tē lauku ihpāschneeks ar saweem beedreem winam preto-jahs un nu iszehlahs leela kauschānahs, zaur ko pirmajam tika kahja pahrfista, weens wina beedris galwā nahwigi eewainohnts un treschais tāpat wina lihdsibeedris palika no-fists uš zeta.

No Jelgawas. 19. Oktobri nomira schejeenes weza-kahs un flawenakahs firmas „Steffenhagen & dehs“ ihpāschneeks, Gustavs Peters-Steffenhagens, wehl ne pilnus 29 gadus wezs. Preeksch dwi gadeem, gandrihs tajā pašā deenā, wina tehws bija leelā wezumā no-miris, pehz tam, kad winsch preeksch gadeem sawu wezako dehtu bija semes klehpijam atdewis. Gustavs Steffenhagens, pehdigais schi wahrda nesejs, bija sawu isglihtofschānu Jelgawas gimnasija eefahzis un ahrsemē pabeidsiš; bija tiziš tad no tehwa grahmatu-drukatawas darischānās eewests. Tikai schi gada eefahkumā aishgahjejs uinehma pilnigi darischānu pahrwaldischānu, un darbojahs schajā ihšā laikā drukatawu ar jaunahm eetaisehm apghdadams un paleelinadams. Kaut gan winsch dsihwoja no leela-kahm sa-eeschānahm atrahwees, tad tomehr winsch bija daudsi draugu eemantojis, un kas wina tuwaki pašina, šina, ka winam bija tehwa labdariqs gars. Lai winsch dusš faldā meerā!

Tais no jauna gada Widsēmē atklahjamās kreisren-tejās ir ezejti par rentmeistereem: Waskā — Zehsu rentejas grahmatu-wedejs R. Sandberg; Werowā — Zehlab-states rentejas grahmatu-wedejs G. Günther, un Wilandē — Rihgas rentejas kafeeris J. Piotrowski.

No Pehterburgas. Justizministeris grafs Pahlen pahrbrauja no ahrsemehm. — Kreewu awises lasams, ka waldiba nahkloshā gadā griboht likt kalt pusimperialus par 19½ milj. rublu un dukatus (3 r. wehrtibā) par 900,000 rubl., pawisam 20,400,000 rubl. selta naudas. — Seema schē jau pilnigi nogruntejuschš. Nawa no 15. Oktobra ar ledū pahrklahta. Gelsch pehdejeem 177 gadeem, no kureem usglabajuschees ussihmejumi par Newas ledū, schi upe wehl nekad nau til agri aissaluse kā schogad. Winetu 177 gadu laikā wina, zaurmehrā nemoht, ir aissaluse 13. Nowembri, t. i. wefelu mehnesi wehslak nekā schogad. Wisagrakā aissalschāna ir bijuse 16. Oktobri (1805. g.) un wiswehslakā aissalschāna 28. Dezembri (1710. g.).

No Maskawas. Schejeenes aisdohschānas-banka kriu-tusi bankroti. Stroussbergs, pašhtams ahrsemes schwind-lers, bij uš nedrohscheem papihreem no bankas kahdus 7 miljonus rublu iswihlis un nu kad jaatmaksā, tam naudas nau. Banka, nu uš tahdu wihs neschehdama pate sawas maksaschānas peepildiht, bij luhguse finansministeri, lai kahdu sumu aisdohnt; bet finansministeris atbildejis: kad bankas nauda buhtu Kreewijas pawalstneekem nahkuse

par labu, tad schis gan buhtu turejis par sawu peenah-kumu, winai nahkt valihgâ; bet preeksch ahrsemes schwindlereem krohnim naudas neefoht. Bankai nu nefas neatlika, kâ sawas darifchanas flehgt. Tagad par bankroti ir ismekleschana. Bankas direktors Polanski un ahrsemes nodalas preekschneeks Landau ir apzeetinati. Stroufsbergs, fas par scho laiku ari Maslawâ usturejahs, bij dewees us Pehterburgu, bet tika us dselsszela zeeti fanemts un aiswests atpakal us Maslawu.

Saimneezibas nodata.

Pahr lauku-mehslofchanu un derigu tihruma-daiku eegahdaschanu.

(Beigumâ).

Zuhku-iskahrnijumi fatur eeksch sewis ari wairaf uhdena un masal flahpekla. Slikti barotu zuhku-mehfli gluschi mas der. No kreetni barotahm zuhlahm ir winu islahrnijumi lohti spehzigi un strahdigi un gan novelna wairaf eewehroschanas, ne kâ tas lihds schim pee wineem wehl daudskahrtigi noteek.

Zil sawadigas semes-ihpafchibas ari kahdâ laulfaimneezibâ waretu atrastees, un zil lohti ari to turetu par derigu, par peem., us aukstu, flapju un mahlu semi — sirgu- waj aitu-iskahrnijumus iswest un us augsteem, faufi stahwofcheem, waj kaska-faturigeem tihromeem ragu-lohpu waj zuhku-mehslus kaisht, tad tomehr wispahrigi derigaki ir, sirgu-, ragu-lohpu un zuhku-iskahrnijumus us laukeem weenmehrigi isdalihht un fajaukt; zaur to tohp weenmehriga spehziba laukeem peewesta un ari weenlihdjigaks laukauglu stahwolkis fasneegts. Witu-iskahrnijumu fajaukschana ar zitahm mehslu-sortehm warehs daschadu eemeslu dehl gruhti notikt; bet ja tas tomehr buhtu eespehjams, tad sinams tas buhtu tikai par leelaku labumu preeksch ta tihruma, us kuru fchee mehli nahktu.

Beidsoht man tē wehl kahds wahrds japeemin augschâ mineteem „dascheem Kursemes Augschgaleescheem“ par apmeerinaschanu winu tihruma-daiku leetâ. Ziti Kursemes Lejgaleeschi leeloht Augschgaleescheem to pahrmefchanu dsirdeht, ka wini wehl aisweenu pa leelakai datai tikai wezohs Kursemes arklus leetajoht. Bet Kursemes Augschgaleeschi tatschu esohht ais wezu Kursemes arllu labuma wehl arween pahrllezinati! Par daschadeem arkleem un winu derigumu ir schogad Dohbeles semkohpibas-beedribâ dauds kas tizis spreests, tapehz waru mine-tohs „daschus Kursemes Augschgaleeschus“ tē tikai us „Balt. Semf.“ Nr. 22. sch. g. usmanigus dariht, kur tee eewehrojamee spreedumi schini leetâ atrohdahs nodrukati.

Bet par muhsu masakeem laulfaimneekem runajoht, man tē wehl kas gluschi sawads guf us sirds — un tas ir wehl aisweenu tas pa datai leetajamais wezais sakams-wahrds: „Kad semneekam nedeg mahja, tad winam nekustahs ne rohka, nedj kahja!“ Zil besgaligi gruhti daudseem muhsu laulfaimneekem wehl nahkaks, kahdu kreetnaku tihruma-daiku waj pat kahdu maschini eegahdatees! Wehl dauds laulfaimneeki no nekahdas zitas isdohschanas tâ nebehg, kâ no schihis; til warbuht par kahdas masas kulamas-maschinas eegahdaschanu wini gan isdohd kahdus

rublikus; bet tē tad ari stahw winu eenahkums zaur schahdu maschinu par skaidru preeksch azim un daudfrei winus dsen ari stipris naudas-truhkums, pee schihis maschinas eegahdaschanas kertees.

Par eemeslu schahdai derigu tihruma-daiku un maschinu ne-eegahdaschanai jaleek tas, ka daudseem muhsu majak attihstijuscheem laulfaimneekem wehl gluschi sawadigs apflats no katras jaunās leetas iraid, wini beeschi schaubahs, neustiz lehti; wini stipri peeturahs pee wezahn, eedsimtahn un aprastahn leetahn sawâ faimneezibâ. Ja wini kahdu reis kahdu jaunu leetu fewim eegahdâ, tad tas noteek ari tikai ween tad, kad wini no tahdas leetas deriguma azim redsoht un rokahn taustohht ir kreetni tikuschi pahrllezinati. Pagahjuschâ wasarâ pa Kursemi atkal schur un tur pazelodams, eeraudsiju, ka dascheem laulfaimneekem kahdas 200. un wairaf puhweetas labas semes bija un tatschu wisâ wina faimneezibâ neatradahs ne kahdu ihstu darbu-atweeglinadamu daiku waj maschinu preekschâ! Schee laulfaimneeki sinaja gan it labi daschus labus lauka-rihus un maschinas pee wahrda isfaukt, wini bij tohs schur un tur us isstahdehm un tais tâ nosauktos maschinu-lehgerds Rihgâ un Zelgawâ, beeschi ween redsejuschi, tomehr neustizeja winu derigumam, ja — pat winu wajadibas dehl schaubijahs, lai gan winu maksas netika nemas par til augstahm usflattitas un teescham taptu nopirkti, ja wineem tikai netruhktu paschu skaidrais apflats un pahrllezinaschanahs no scho riklu wajadibas un leetaschanas.

Tē nu to wisu tâ pahrrunajoht, man usnahk tahs dohmas, waj bagatakee kantoru kungi Rihgâ un Zelgawâ, kureem ta leeta tuwakl stahwetu, newaretu few un ziteem par labu schur un tur us laukeem eegahdacht lehti peeeijamas semkohpibas-rihu un maschinu ismehginafchanas-stanzijas, kur tad katris laulfaimneeks tahdâ wihsē par kahda rikla derigumu un wajadibu few kreetnu spreedumu waretu peesawinaht? Schis buhtu daudseem muhsu laulfaimneekem tas pirmais un weeglakais zelsch us kreetnu lauka-rihu eegahdaschanu, — tomehr ari wehl wefels pagasts un apgabals waretu us to fadohtees kohpâ un naudas samest preeksch kahdu wajadsihu riklu nopirfchanas; wiseem dalibneekem tad lai buhtu brihw, schahdu riklu kreetni ismehginaht un no wina deriguma waj nederiguma pahrllezinatees. Ja rikls tahdâ wihsē isprohwets, israhditohs par derigu, tad jau tas nahktu wisam pagastam waj apgabalam par labu, — ja isliktohs par nederigu, tad ta isdohschana par schahdu riklu jau nebuhtu neweenam par leelu un itin nemas par skahdi, — un laulfaimneeki zaur to tiktu us stipraku un kreetnaku preekschofchanu sawâ faimneezibâ jauki pamudinati un peeturati.

Kahdâs weetâs jau ari sahl par jaunu un derigu tihruma-daiku un maschinu eegahdaschanu wairaf ruhpeetes, tâ par peem. Widsemē, Lugaschu laulfaimneeki jau sadewuschees Februara mehnesi sch. g. sawâ semkohpibas-beedribâ wairaf kohpâ un apnehmuschees Rihgâ wairaf masus arklus, par 6 rubl. f. gabalâ, eepirkt. ....s.

Pahr kulamahm maschinehm.

Sawâ laikâ sinojahm, ka Sandersona lungs pirzis garainu maschini no 6 sirgu spehka; tagad mums peenahk

šina, ka schij maschinei ir 8 sirgu spehks. Nu, jo wairak, jo labafi.

Tifuma un netifuma alga.

Stablis is Latweeschu dibwes, no Lappas Mahrina.

(Turpinajums.)

„Ko!?“ Indriķis issauzahs šaschutis un uslehza no sehdeklā ahtri stahwu. Tu eedrohschinajees mani par deedelneeku faukt! „Ja tu nebuhtu, kas tu esi — Natalijas brahliis, tad es par scho lamashanu ar tewi zitadi islihdšinatohs; bet tagad es tewu salu, zita reišā nelamā mani wairš tā; jo es nešinu waj man buhš til daudš pazeetibas, ka warešchu to meerigi panesti. Es gribetu ari redseht, waj brahšam ir tahda neaprohbešchota wara, sawu mahsu speest pee tahda wihra eet, ko wina negrib?“

Natalija brahša augstprahtibu un ahtrširdibu un Indriķa stuhrgalwibu pašhdama nomanija labi, ka schis stihhds labu galu nenems, un ka winas apmeerinaschanas wahrdi buhtu tē wolti runati, — bija pa tam klusi aishgahjuse.

„Es tew parahdišchu, kas schē ir lungs!“ Kahrliis isfauzahs lohti pikti un aishgahja. Drihs tas atnahza ar trihs kalpeem, kureem tas pawehleja: „Wedeet scho zilweku laulā!“

„Es waru bei juhšu wešchanas iseet.“ Indriķis šazija meerigi sawu no dusmahm ahtri pulstoschu širdi sawaldidams, un gahja lepndš sohtōs pa dahrša wahrtimeem ahra.

No tahs deenas wiš Kahrliis un Strasdu Mikela beedri no abeem pamudinati apsmehja un saimoja Indriķi, kur to ween eeraudšija. Schahdas saimoschanas Indriķis buhtu weegli panestis jeb saimotajus apsuhdsejis, ja wina širdi nespeestu zitas jo leelakas šahpes. Natalija bija tam rakstijuse, ka wina esoht sawā liktenī gluschi ismifuse, jo neschehligais brahliis speeschoht to ar waru nekreetno Strasdu Mikeli prezeht, ko wina newarohht ne eeraudšiht. Bet winai esoht brahšam japaklausa, to wina esoht mirdamam tehwan apsohlijuse. Wina tam ari peekohdinaja lai wairš turp ne-aišeihoht, jo brahliis esoht us winu lohti pikts. Bet tajōs wafarōs, kad brahliis nebuhšchoht mahjā buht, wina buhšchoht to sagaidiht pee sawa lohga, jo winas širds peederoht un buhšchoht us wišu muhšchu tikai winam peedereht, kad ari brahša wara speeschoht winai zitu prezeht. — Winam bija Natalijas lohti schehli, winas liktens nospeeda wina širdi. Kad Natalija buhtu labpraht Strasdu Mikeli nehmuše un winu atstahjuse, tad winsch buhtu kā wihrs sawas schehlabas drihs pahrawarejis.

Ar tumšchahm dohmahm un širdsšahpehm kaujotees, winsch ne-atrada nekur meera. Winsch fargajahs ar zilwekeem šatiklees, tapehž ka wiš winam reebahs; tadeht winsch pawadija deenas un pat daudš naktis pa mescheem blandidamees un sawu amatu pildidams. Tur winsch wareja netrauzehš lohkeem sawas behdas suhdseht, zaur ko wina širds atrada drusku meeru. Bet wina šahrtee waigi bija pehž mas nedelahm gluschi nobahluschi un winsch isflatijahs kā nahwe. Šhpaschi tas, ka Kahrliis bija winam kā laupitajam pakaschahwis, kad winsch bija pehdigo reis pee Natalijas lohga bijis, darija wina širdi jo ruhku, un

winsch štaigaja, kā jau peeminejahm, ismifis pa mešchu, kamehr pehdigi tur pee egles us fuhnahm nometahs, kur mehš to atstahjam.

Saule bija gandrihs pufšdeenā; bet wehl winsch guleja turpat šarp egles šaknehm garšchlauku nometees, galwu us rohku atspeedis, un flatijahs ar stihwahm azim us šludrahm, kurahm pahri sohtus no wina zelinsch garam gahja, un kuras tschakli schurpu un turpu škraidija, nobiruschās škuijas un zitus gruschus us sawu publi nesdamas. „Schee masee kustonischi ir laimigi,“ winsch runaja pee fewis, „winas zita neta nejuht un nedara, ka tikai to, tschakli strahdaht un sawu mitelli šataischt, lai tahm buhtu patwehrums pret seemas šalu. Bet mani murgu dohmas nomohza, kā es newaru wairš ne guleht nedi strahdaht. Ak, mana fenakā jautriba ir us muhšchibu pagalam! —“

Kahda rohka aishkakra winu no muguras pufes lehni. Atflatihees, winsch eeraudšija kahdu plezigu wihru, ar lohti nejauku feiju un saldata apgehrbā ar wairak gohda šihmehm pee kruhtim. Ahtri winsch uslehza ištuhžees šahwu.

„Reišbihstees wis no manis,“ šaldats to ušrunoja, „es esmu tahds pats zilweks kā wiš ziti, kaut gan mana šeija isflatahs breešmigi nejauka. Kas tew kait jaunekli, ka tu isflatees tahds, it kā tu buhtu nahwes brahliis, un wahrtees tē mešchā us fuhnahm, kamehr ziti zilweki pubhejahs pa laukeem tschakli strahdadami. Waj tu esi šlims?“

„Kad tu wezais tik laipni praš, tad es tew ari laipri un ustizigi atbildešchu, kaut gan tu esi man gluschi šwešch,“ tā Indriķis atbildeja. „Es esmu šlims, eekschligi jeb garā šlims un manu šlimibu newar man zits atnemt, kā tikai aukstahs nahwes rohkas. Bet ar to lai tew peeteek šinaht.“

„Nu, un tik ahtri es nelaschohš wis no tewis atraditees,“ wezais šazija. „Tu esi laikam Indriķis, wezā gohdigā Mešchina dehls, kuru es preeksch sawa deenasta itin labi pašinu, un mušchās mešchfargš?“

Indriķis palohzija ar galwu ja.

„Nu tad es šinu, kas tew par šlimibu,“ wezais runaja tahlak; „to es dabuju winā nakti krohgā dširdeht, kur kahdi palaidnigi jaunekli pliheteja un tewi apsmehja. Wini grib tew to meitinu ar waru atraut, ko tu pateestigi mihlē.“

„Tā ir,“ Indriķis atbildeja šahpigi.

„Tahda teešiba newar wineem buht, speest meitenei wihru prezeht, ko wina negrib,“ wezais runaja tahlak. „Bet warbuht tawa meitene pate ir ari tew neustiziga palikuse un tā apstulbota tikuse, ka wina seelmutigo un netiklo Strasdu Mikeli labafi nem ne kā tewi.“

„Nē, nē, mana Natalija ir tā ustizigakā dwehsele, kas mani mihlo wehl arweenu tāpat kā šenaki un newar Strasdu Mikeli ne eeraudšiht. Bet wina ir padewiga, kā jehrs, ko us kauschanu wed. Wina ir tehwan mirsoht apsohlijuse, sawam brahšam tehwa weetā klauscht un nelasjahs to išrunaht, ka wina zaur schahdu nepaklausibu, zaur ko winas širds meers un muhšcha laime teek glahbta, neko nenoseedšahs. Wina wahrgit un zeesch par to daudš, un winas nelaimē nospeesch manu širdi wairak, ne kā mana pašcha nelaimē.“

„Ja tas tā ir, tad ir gan behdigas leetas,“ wezais šazija lihdszeetigi. „Bet tew ir saldata ašins, tadeht tew newaijaga tuhlin sehrotees un ismifetees, kad kahda nelaimē seekahs draudoht; kas war šinaht, ko nolehmejs no-

špreedis un kam tas pehz par labu nahks. Tikai zeribu newaijaga lihds pehdigam saudeht.

„Man nau wairs nekahdas zeribas,“ Indrikis atbildeja itin sarpigi. „Es esmu zilwekus un dšhwi apnizis.“

„Tē tu israhdi, ka tew nau sawa tehwa, bet mahtes daba, kura ari mehdsja deht katras neeka leetinas tuhlin raudabt un masas kaites deht ismift. Tawš nelaika tehws bija ihstš saldats, pastahwigs, zeets un pret katru liktena wehtru gluschi weenaldšigs un pazeetigs, bet tomehr, kur waijadseja, ari laipnis un labširdigs. Bet tu tatschu esi wihrs, un wihram peenahkšs štipram buht un liktenam pastahwigi kruhti preti greest, žitadi wišch newalka sawu wahrdu „wihrs“ pareiš. Sinu gan, ka mihlestibas šchiršchanahš eedur afuš dšelonuš širdi; bet tohs waijaga ar laiku israut un — širdš šadšhst atkal. Ari es mibleju sawas jaunibas-deenads kahdu meitinu pateesigi un wina mihleja mani tāpat. Bet liktens bija nospreedis mums us muhšchibu šchirtees. Man krita lohšes pirmais numurs un bija ja-cet keiseram un tehwijai kalpoht. Ta nu bija deesgan sarpiga šchiršchanahš. Bet es šanehmohs un apmeerinaju sawu raudadamu meiteni tā: „Anina, nenofkumstees nemas; Deews mums nau wehlejis weenam ohtram peedereht. Man ir ja-cet keisera deenastā, no kureenes Deews šina waj wehl kahdreiš pahrnahkschu; tew wišch buhs manā weetā kahdu žitu jaunelli nospreedis. Winas širdš aprima un es nosmazeju sawas širdš-sahpes drihs. Tagad pahrnahžis atrohdu, ka wina peeder jau sen žitam wihram un leekahš ar sawu likteni meera buht.“

„Ja, tew bij ja-cet prohjam us šweschumu, kur tu sawu meitinu wairs neredseji,“ Indrikis runaja tam preti, „un tawa meitina netika špeesta tahdu wihru prezeht, ko wina negribeja. Bet, ka lai es waru to pazeest, kad man jaredš, ka mana Natalija, kura mani arweenu wehl mihlē, ir pee žita wihra gluschi nelaimiga un wehlejahš, lai nahwe wina no nelaimes atraisitu?“

(Turpinajums nahkšchā numurā.)

Wahrpas.

J. M. E. B. isfkaidrošchanas wakareem. J. Weinberg k. 10. oktoberi isfkaidroja to jautajeenu: kam ir brihw wekfeles israkšit un kahds špehš wekfelei, kas israkšitā no tahda paradneeka, kam ne bij brihw wekfeli isdot. Starpiba starp wekfeli un žitu parahdu-šhmi pastahwot eekšch tam: 1) ka pee wekfelehm esot ihpashchī prozefes likumi, pehz kureem wekfeles prozefi warot eekšch neziļ deenahm pabeigt, tad kad žitas prozefes warot gadeem willtees; 2) ka dehl wekfeles parahda warot parahdneeku us ilgaku laiku — lihds diwi gadi — parahdu areštē tureht, tad kad žitu parahdu deht pee mums Widsemē pastahwot til tšchetru nedelu areštē. — Wekfeles israkšitajam waijadšigas wišpirms tahš ihpashchibas, kas pee katra žita parahda taištataja pagehretas: tam waijog buht pilnōs gaddš, pee pilna prahta un nestahweht apakšch kuratera (aishildna), — žitadi israkšitai wekfelei ne-esot ne kahda špehta. Bes tam pee mums ir Widsemes šemneekteem leegts wekfeli isdot (preekšch kursemes šemneekteem tahdas leegšchanas naw). Bet ja šemneeks wed andeli, tad wina wekfelehm špehš. Žitadi šemneeku wekfele esot til prahta parahdu-šhme, kuras dehl daudškahrt waijadšigs garu prozefi west, kaut gan pašcha parahda špehš nesudihš. Tas pats esot ar šeweešchu wekfelehm.

Balt. wehšin.

Pret telu zaureeschānu teek krihtš daudškahrt par labu ušteiktš. Tehrpatas profesors Šeffens runa tam preti. Wišch šaka: „Pehz maneem peedšhwojumeem es newaru pret telu zaureeschānu krihtu par labu ušteikt. Ar to ir daudš aplaimibas padaritas un tas tohp dajšchreiš wehl leelakōs eedewumos un beeschaki eedohtš, kamehr 1 ehdamas karotes pilnumš, 2 reis deenā dohtš, ir jau preekšch jauneem tekeem par daudš. Krihtš neiškust weegli, tas ir pa leelakai dalai nefagremojams un tā esmu to daudšreis leelōs gabalōs telu žeturtdš mahgās atradiš, kuri dehl zaureeschānas nospragušchi. Tadehl ir daudš labati baltu (ohglu-šlahbu) magnešiju jeb šehrteles miltus 1 lihds 2 drachmes (¼ lihds ½ wezahš lohtes) pee telu dšchreena peemaišht, kad teem ir zaureeschāna, un jo agrati tas noteek, jo labati.“

Labakā šahle preekšch peena gohwehm preekšch šweestā un šeera taišchānas pehz Amerikaneeschu dohmahm (ko Ku-Jorkas šweestineeku beedribas šapulze apštiprinajuse) ir timotejas šahle, un tai lihdsigs šarkans Šweedrijas ahbolinšch.

Pret telu zaureeschānu kahds Wahžijas šemkohpis peedahwā it weenkahrtigu lihdselli, zaur ko arween warot labumu panahht. Pee peena, ar ko telus dširda, wajagot drusku šweeschu miltus peemaišht.

Preņzis. Tu esohht nodohmajis rakšit žaunu teatea lugu, ar to wiršrakštu: „Dabas-keneris preekšch polizejas.“

Šwingulis. Kā Tu to šahhdi, wezajs wihsdegunš?

B. Tawi draugi man šahštija; bet ko Tu tad ihsti rakšitš, waj ko no galwas, waj no taišnibas?

S. No taišnibas, — pateesigu notikumu, kas atgadijees kahdas masas šemites galwas-pilšehtā, Oktobra mehn. 1875. g.

B. Pastahsti; es nahkšchā reišā atkal Tew pateikšchu ko no jauna.

S. Labi. 1. akts jau gataws (lafa.)

„Dabas-keneris preekšch polizejas.“

Pateesigs notikums. Šebdu-luga 2 zehleendš. (Noteek J. pilšehtā, polizejas namā.)

1. akts.

„Dabas-keneris“: noteek leelu šohmu ishabas kaktā, nopuhšchahš šmagi un padeekojahš it pašemigi, gandrihs lihds šemei) Šeenigs šchehlīgs polizejas leelštungs, taišnibas-šesejš un nabagu grehžineeku šchehlotažs, Žuhfu šlawā un šchehlaštiba —

Ieefas-kungš. Ko Tu gribi?

D. Šchehlaštibu un taišnibu.

I. Kā Tewi šanz?

D. Mani dehwē par mafa šprizi, bet pehz ihstā wahrda esmu Dabas-keneru Šaraušis jeb Šaraušchu Dabas-keneris.

I. (šmeedamees). Pahr kam un pahr ko Tu šuhdš?

D. Pahr bilšchu-taištaju, ka wišch mani nepareiši nobildejis.

I. Waj Tu ar wina esi lihguumu taišnīs?

D. Nē, wišch mani nobildejis bes mafas un bes manas šinas.

L. Nu kas Lew tad par skahdi?

D. Laudis mani issmeij. (Iswelt awischu lapu no kabatas un rahda brehdams:) redseet kahds es esmu!

L. Kà Tu sini, ka Tu tas esi? Warbuht ir zits kahds.

D. Nè, zits tas nau (sahf raudabt), es skaidri sinu, ka es tas esmu (breh; jo wairat), jo it wisè fa-eetahs pilnigi ar manim un manahm ihpafschibahm.

L. Kà tad?

D. Redseet, zeen. grehzinecku schehlotajs, (rahda us bildi) tur fahw garausis un es ar esmu; tur ir leela sohna ar grehkeem un man ar!

L. Bet Laws kristiis wahrds tur nestahw!

D. Teesa ir gan (slauka asaras).

L. Nu tad Lew truhst peerahdischanas; brauz atpakal!

D. (steep sawu sohnu attal us plezeem un aiseet sazidams:) Schè taisnibas nau!

(Preekshkaramais friht.)

Brenzis. Swinguli! Ia ir ta labata luga, kas ween lihdi schim ir rakstita; Tu tiksi slawens!

S. Un Tu — libaks!

Tagadejee dselszetu brauzeeni.

Ba Rihgas-Dinaburgas dselszetu.

No Rihgas iseet: pulkst. 10. un 15. min. vreefsch pusdeenas un pulkst. 6. un 30. min. wafara. Nonahf Dinaburga: pulkst. 4. un 55. pehz pusd. un pulkst. 1. un 10. min. nakti.

Iseet no Dinaburgas: pulkst. 6. un 10. m. no rihta un pulkst. 8. un 4. m. wafara. Nonahf Rihga: pulkst. 12. un 30. pusdeenà un pulkst. 3. -- m. no rihta.

Ba Rihgas Bolderajas dselszetu.

No Rihgas iseet: pulkst. 7. un 55. no rihta, 12. — m. pusdeenà pft. 4. un 30. pehz pusdeenas un pulkst. 8. un 45. m. wafara. Noet no ohstas-dambja (Hafendam): pulkst. 7. un 45. no rihta, pulkst. 9. un 35. m. no rihta, pulkst. 2. un 50. m. pehz pusdeenas un pulkst. 6. un 5. m. wafara. No Bolderajas iseet: pulkst. 7. un 55. min. no rihta, pulkst. 9. 45. no rihta, pulkst. 3. — m. pehz pusdeenas un pulkst. 6. un 15. m. wafara.

Ba Rihgas-Zelgawas-Moschaitu dselszetu.

Iseet no Rihgas: pulkst. 9. un 50. min. no rihta, pulkst. 1. un 20. min. pehz pusdeenas, pulkst. 8. un 15. m. wafara. — Nonahf Zelgawa: pulkst. 10. un 58. m. pr. pd., pulkst. 2. un 28. m. pehz pusdeenas un pulkst. 9. un 17. m. wafara. — No Zelgawas iseet: pulkst. 2. un 48. m. pehz pusdeenas un pulkst. 9. un 33. m. wafara. Nonahf Moschaitis: pulkst. 5. un 49. m. wafara un pulkst. 12. un 18. m. nakti.

Iseet no Moschaitem: pulkst. 4. un 34. m. no rihta un pulkst. 7. un 55. m. wafara. Nonahf Zelgawa pulkst. 7. un 39. m. no rihta, un pulkst. 10. un 50. m. wafara. Iseet no Zelgawas: pulkst. 7. un 59. m. no rihta, pulkst. 3. un 48. m. pehz pusd. un pulkst. 11. un 6. m. wafara. Nonahf Rihga pulkst. 9. un 12. m. no rihta, pulkst. 5. pehz pusd. un pulkst. 12. un 11. nakti.

Atbildes.

W. W. — R. Retihschu Zubu abi raksteeni schoreis palikuschi atpakal, bet nahfoshà numura us wisu wihsi atradish Nedafzija.

Atbildedams redactors un idewejs: G. Mather.

Sludinajumi.

Bohdes atweherschana.

Zaur scho augsti zeenitai publikai darom sinamu, ka mehè sefdeenà, tant 25. Oktobri schè Rihgà atklahjam

Lehrauda=pretschu=bohdi

apassch ta wahrda

Hartmanis un Liss,

Kalku-celà, Nr. 6, Balkina namà.

Zeen. publikas ustizibu istuhgdomees mehè paleekam ar zeenischanu

Kahrlis Hartmann.

Roberts Liss.

Rihgà, 22. Oktobri 1875.

Rihgà.

Rihgà.

Joh. G. Kundta pulkstenu andele

ir paleelinata un pahrzelta no Kalku eelas us Smiltschu un Sirgu eelas stubri, ta kà tagad tajà ir leela iswehle pulkstenu un musiku kastes u. t. pr. par lehtakahm zenahm un ar galwofchanu.

Neprezeta jauna jaimneeze

(wirtschasterene), kas ari klaweres probt sprehleht, war tudak wairahwigu weetu dabuht Soddu Mas-Gauju mahjas.

Bischn kalendere,

Zf briedlunga no Berlesch bischn-kalenderes weh schenees semmes un galsa-buhfchanas istaita un aberuktota. Idohta no Kursemmes bischn-kohpschanas beedribas. Nalka 20 kap.

Tautas meitai.

Peedodat, ka par weht pateizos Zums par Zubu jauko dseiju, ko man veehsubtijufchi, un issaku, ka tabdu slawu me-esmu ne tabda wihse velnijas. Bet waj tad teefcham es nedribistu no tad zereht Zubu adresi sinabr dabuht.

Tautas dehts.

S. Brinkmann & Co.

Nr. 4. Katoku celà. Nr. 4.

Peedahwa jaunu fahstijumu dubultstofu mantelus un jakas, sischu un wilainu andeklus vreefsch manteleem un kasholu wirsdrahnam. gardinns, galdantus un grihdas drahnas, Angleefschu pusfameti, more un flanelli, wilainu andeklus vreefsch drahnahm teela iswehle, wilainus mebetu damastus à 75 ol. fangu weschu, lectus-schirmus, Peterburgas gumi-galofchas, Peterburgas fartunus 10 ol. par 1 rbl. schirtinns 12 u. 13 ol. par 1 rbl., Finneefschu andeklus, 6 ol. par 1 rbl., puswilainu andeklus, 9 u. 10 ol. par 1 rbl., tolderinn 10. ol. par 1 rbl., wifadas odera drahnas; ka ari laira apsteleschana us manteleem un pahrtaitfchanas teel abtri un lehti isdaritas. Bes tam teel daschadas schè nepeeminetas prezes par lehtako zenu peedahwatas.

2

Neprezejees maschinists,

kas probt kreetni ar dami-kulamo maschini strahdabt un ari wawafari drusku dabrineeta weetu ispidiht, war tudak wairahwigu weetu dabuht Soddu Mas-Gauju mahjas.

Skola.

№ 28 (3).

5. Novemberi.

1875.

Rahditajs: Paldagogija; Pahrs Alsputes kreisskolu; Lomonosows; Sweschi mahrdi; Par isskaidroschanu; Sludinajums skolas-leetā.

Paldagogija.

4) Slimibas.

Pee slimibahm, kas behrnu-wezumam mehds usbrukt, paldagogam jeb audsetajam jaewero schee trihs peenahkumi: aifsargaschana, kopschana un gabdaschana par ahrstis palihgu.

Zaur audseschanu no slimibahm pawisam ne-isbehs, jo tad jau newaijadsetu ahrstis un kopschanas; bet no daschahm fehrghahm ir dauds weeglaki issargatees, ne ka tahs dseedeht.

Ihpaschas mahzibas preeksh audsetaja istureschanahs schini leeta te nenefdami til peeminesim, ka tai buhs pilnigi faeetees ar peeklahjigu behrnu kopschanu pawisam, un ka neweenam audsetajam nebuhs wispahrigi par labeem atsihtus weselibas padomus atstahst ne-eewehrtus un palaištees us daktera jeb apteka palihgu ween, kas jau gan wifas wainas dseedeschot. Ustura, gais, uhdens, gaisma, siltums, apgehrbs un dsihwoellis, atpuhschanahs un kusteschanahs, tee ir tee weselibas-lihdsekti, kas audsetajam jacewehro, un wina peenahkums ir gabdaht, ka tee netruhkst jeb netop nepareisi isleetoti. To usihtigi daridams un behrnus pehz eespehschanas zeetinadams un pee apdomigas istureschanahs peeradinadams, audsetajs behrna weselibu nu gan us wifcem laikeem nenodroschinahs; bet zaur tam tomehr daschas slimibas, ka par peem. kruhschukaites, zauri-eeschanu, azu, plauschu un smadsenu sakarseschanu (eedeegschanos, Entzündung), masalas, scharlaku, pakas, garo kahsu, kakla-sahpes u. ta pr. waj nu pawisam aiskawehs, waj aprobeschos, masakais nebuhs wainigs pee winu izselschanahs. Ka ja-isturahs, kad iszehlfesehs kahda lipiga slimiba, to isskaidrot nau paldagogijas usdewums, tas paleef daktera finā.

Turpretim pee audseschanas peeder faslimuscho behrnu kopschana schahdas robeeschas: jagahda, ka slimajs neteef trauzets, bet ir meeriga weeta, it ihpaschi ka faslimuse meesas dala atron pilnu meeru; ka tihrs un mihligs gais un kahrtigs siltums ir slimneeka istaba; ka winsch dabo weegli sagremojamu, ne afins eekarsoschu, bet pareisi barodamu usturu; ka winsch top mihligi pee jautribas usturets un winam nau garsch laiks un ka wif teef aiskawets, kas winu eekarsē, isbeede, eedusmo jeb dsihdina; turpretim no wifahm puhschofschanahm un pestefschanahm zaur feewinu un puhschlotaju neekeem un mahnu tizibu jafargahs ka no uguns. Ja waijadsigs, tad nebuhs kawetees pee daktera palihgu mekleht un wina preekshrakstus buhs us mata ipildiht.

Paldagogijai jeb audseschanai it ihpaschi ari jaewehro, ka behrni nenomaldahs us neschkihstibas zeceem zaur paschma itaschanu, jeb zitadi ka. Paschma itaschanas zehlonis jamekle eesch tam, ka behrnu meesas darboschanahs agri un pretدابigi top modinata us nedarbeem, tas ir: organisma darboschanā ir judis pareisais lihdsfwaras, kahds pee

pilnigas meefigas labklahschanahs nepezeeschami waijadsigs. Bezakeem un audsinatajeem, kas par sawu behrnu jeb audsetku pareisu un freetnu audseschanu nopectni grib ruhpetees, mehds dodam padomu, schini leeta jo klahstak aprunatees ar ahrsti, kas winus ar scho breejmigo jaunibas sodu jo klahstak eepasifstinahs un wineem deriga padoma neleegs, ka no tam jaisfargahs. Sche nau ta weeta, kur mehds pahrs scho nodalu jo paschasti un sikhaki waretu isrunatees; til peeminesim, ka pahrs to reis waijadsija runahst un ka tiklab no ahrstehm, ka ari no audsetajeem lihds schim laikam neaisbildinajams grehts padarits, tadeht ka Latweeschu waloda pahrs scho behrnu leelako eenaidneeku gandrihs ka nefas nau runats un rakstis^{*)}, it ka muhsu behrni wifa pasaulē buhtu tee weenigee, kas no tahdeem noslehptee grehkeem buhtu til tihri ka engeli, it ka wineem ari nebuhtu meesas un afins; it ka schi meesa un afins zaur slimibahm, ihpaschahm wainahm jeb zaur nepareisu audseschannu sawa darboschanā newaretu nomalditees no pareisa lihdsfwaras, us nezekeem un nedarbeem! Ja sw. rakstos un sprediku grahmatas war rakstih pahrs laulibas pahrschapschanu un neschkistigee darbeem, kapehz tad ari ihpaschas grahmatas jeb paldagogijas rakstos ne no behrnu nedarbeem, no winu leelakahs kaites? Un ja basniza no kanzeles pareisi draude, ka laulibas pahrschapeji debesis nekluhs, kapehz tad ar neruna skolotaju sapulzes un wezaku faceschanas no teem zehloneem un cemesleem, kas jau no behrnu deenahm us tahdeem neschkihstibas darbeem wadina? Ne dwehselē, prahta jeb gara, — meesa ir tas dihglihs us nomaldischanos no tihribas un schkihstibas zeceem; un ne ar rahschanu, draudeschanu jeb meesas mehrdeschanu un Deewa-luhgschanu, kad schis dihglihs jau isdihdsis un saknes peenehmis, wina spehku un darboschanu salausihhs un aifsargahs no posta un nelaimes, bet tikai zaur pareisu, kahrtigu un prahtigu behrnu audseschanu; kad winus issargahs no wifa, kas schahdu dihgli war zelt; kad winus peeradinahs jau no masahm deenahm pee tihribas un schkihstibas; kad winus ar nekunigeem raksteem un neschkistahm runahm jeb zitahm nepareisibahm ar waru nedsihs us nelabahm domahm, us launeem darbeem. — Til basniza un spredikos, ka ari awises un grahmatas teef karots pret wasaschanos „pee meitahm“ — un schis karsch ir pareisi, ir waijadsigs. Bet kas 700 gados ar to ir panahhts? Waj apkahrt wasaschanahs par naktihm ir rimuse? Un ja tas kur buhtu panahhts, tad tas teescham nenotika ar mineteem lihdsjekkeem ween, tad to wiswairak panahza zaur peeklahjigu, pareisu audseschanu mahjas un skola. Jo sche ir ta weeta, kur tee neschkihstibas dihgli nemanot eewehrschahs, bet ari sche ween til winus spehjs apspeeest, lai ne-isplehschahs un ne-eesaknojahs. Bezakee un skolotaji! Usluhkojat tos behrnus un skolenus ar teem bahleem, nolcefejuscheem waigeem, ar tahm dsili eekrituschahm azihm, ar to nonahweto weselibu; tos nabadsinus, kas pee meesahm un gara panihkuschu, kam wahsch prahts un nau preekhs un pastahwiba pee mahzischchanahs; kas ka naktis-

*) Bes ween „Jaunibas eenaidneeks 2c.“

taurini usmekkè weetuſibu un kaunahs zitam azis ſtatitees, bet ar laumu ſirds apſinu behg no ziteem, nokar galwu, nodur azis us ſemi; tee naw wiſwis ſliktas baribas, netihra gaifa un nomozifchanas, bet wiſwairaf paſchmaitaſchanas nelaimigee upuri; tee ir kandidati us eefchanu „pee meitahm“; tee ir, kas neko labu neiſmahzifees un wehlaſ neſpehs wal-diht pahre meefas kahrumeem, bet teem padosees un buhs winu wehrgi; tee ir, no kam zelfees ſlima, ſamaitata audſe, kas nihls un panihls, kas ar ſawu Raina-ſihmi ſchini paſaulè laimi un preeku, meeru un labklaſchanu nepanahls. Un ſchee nelaimigee nabadſini ir tahdi un buhs tahdi — zaur Zuhſu wainu, zaur Zuhſu neſapraſchanu, tadeht ka Zuhſ aibahſchat ſawas auſis un aiſſeenat ſawas azis. Bet jums buhs reiſ ja-atbild — to nepeemirſtat!

No ſchihſ reebigahs beſgodibas-raſſtu nodakas greeſſimees atpakal pee paidagogijas, zil tai ari zitadà wiſſe jaewehero behrnu aiſſargafchana no runà ſtahwoſchas kaites.

Audſetajam jabuht nomodà, ka behrni nenomaldahs us faut kahdahm neſchliſtibahm un ka winu meefa un dwehſele paleek tihſ Deewa-nams. Tadeht wiſpahrigi ja-aiſkawè wiſſe, kas winu nerwu-ſiſtemu waretu pahrlleezigi kudinacht (ſatrizinaht?). Zituz weſelibas-padomus nepeemirſtot ihpaſchi behrnu meefas jaſtipro un jazeetina zaur wingroſchanu (Turnen), maſgaſchanos, peldſchanu, zaur ſpehlehmu, pee kam dabo dauds kuſtetees, zaur eefchanu u. t. j. pr. Duſu beſ kuſteſchanahs un beſ waijadſibas palikt gultà nebuhs atkaut, tapat jaſahrgà no pahrdaudſ paſtahwigas ſehdeſchanas, no apkahrt waſaſchanahs un nedarbeem. Ihpaſchi no ſkolas brihwà laika jagahdà par uſmanigu un patihſkanu darboſchanu: dahria-darbu, zelofchanu u. t. j. pr. Audſetajam buhs ari weenumehr ſawà rokà paturcht audſekna wadiſchanu wiſſas leetàs un zaur kriſtigu dſihwi kaunprahtibu un pareiſu iſtureſchanos ſekmeht. Audſeknis katrà brihdi jatur gohdprahtibas un paſemibas robeſchàs, winam nekad nebuhs ko atkaut, kas neſaectahs ar wina wezumu, un wiſſch tiſlab gebrà un uſturà, kà ari darifchanu deht zil weent ilgi paſpehjam, jatur behrna kahrtà. Behrnam jeb audſeknim nebuhs atwehleh, kas wina wezumam nepeeklahjahs un zaur ko nepareiſi agra attihſtiſchanahs dſimuma kahrtu ſinà war zeltees, kà par peem. dalibu nemt pee iſauguſcho ſaeeſchanahm, weefnizees, teatruſ, bildeſ-namus, ſkunſtſ-jahjeju un danzotaju iſrahdiſchanas apmekleht, jeb, kà jau augſcham peeminejahm, neſchliſtias jeb tikai preekſch pee-auguſcheem raſſtias grahmatas laſiht. Bet wehl jo ſtingrafi jaſargahs no nepeeklahjigas ſehdeſchanas, guleſchanas, ſchuhpoſchanahs, knapahm drehbehm un t. j. pr., tà kà ari no paweſchanas zaur lannu preekſchſihmi un ſaeeſchanos ar beſgodigeem zilwekeem. Audſeſchanas namòs jeb ſkolàs it ihpaſchi ir waijadſiga zeefcha uſluhloſchana, tadeht ka nomaldiſchanahs us nezekeem, lai ta gan ari daſchu reiſ jau loti agri pamanama, tomehr wiſwairaf noteek wezumà no 13—18 gadeem. Bet newar wiſ ſaziht, ka muſſu laukſkolàs, kur puiſcheli ar meitenehm kopà mahzahs, buhtu ſlahdigas pret kaunprahtibu, ja tik pareiſas uſfraudſibas netruhkt. Tur preti ir atſihts, ka tas ir jo ſliktaki, kad ſkolàs weena kahrtu (puiſcheli no meitenehm) no otras pahrlleecku ſtingri teek ſchirta.

Ja pee kahda behrna nomaldiſchanahs us nezekeem (zaur paſchmaitaſchanu) teefcham notikuſe, tad to atſihtſt pee tahm ſihmehm, ko mehſ jau augſcham minejam. Tomehr ſchihſ ſihmees war ari dibinatees us zitu kahdu wainu, tadeht tad ari jaſargahs no pahrſteigſchanahs ſawà ſpreedumà un eewehero-

jumà. Ja pateefi tahdu nomaldiſchanos peenahk, tad dſee-deſchana i buhs dibinatees us audſeſchanas pamateem, kas iſſaziti preekſch aiſſargafchanaſ. Pee tam jaemanto audſekna pilna uſtiziba un nopeetna peepalihdſiba, beſ kuras dſeedeſchana ir nepaſpehjana. Wiſſch ar ihſeem un deſigeem wahrdeem jadara uſmanigs us ſawu nedarbu launeemſaugleem, bet beſ ka wiſſch ſaudetu duhſchu jeb uſtizibu pret audſetaju. Zaur mihtigu un lehnu pamahziſchanu un jo uſzihtigaku uſluhloſchana wiſſch jaſſargà, ka nepakriht no jauna wezòs grehkoſ, pee kam ihpaſchi palihdſehs kahrtiba, preeklahjigi darbi un ſchliſtibas juhſmu attihſtiſchana. Sinatniſka iſſklaidroſchana pahrl zilweku noſlehpumeem, tapat kà gara ſpredikloſchana jeb rahſchana ahtraki ſlahdehſ, ne ka palihdſehs.

Bahr Miſputes kreißſkolu.

Kurfemes Ritterschafteſ komitejas kanzeleja mums peeſubtiſuſe zirkuleru, ko Miſputes aprinka-marſchalls, Barons von Biſtramb — Meſcheneekòs (adreſe: pahrl Breekuleſ ſtanziju), laidis wiſſeem Miſputes aprinka pagasteem tu-reenes kreißſkolas leetà. Mehſ it ihpaſchi turam par ſawu uſdewumu, ſcho zirkuleru ari ſaweem zeen. laſitajeem paſneegt, weentahrt: lai teem nahktu ſinams, kahdà wiſſe un kapehzi mineto ſkolu grib pahrtaiſiht par jo pilnigaku; otu-kahrt: lai wini neween paſchi pee ſchi notigi waijadſiga un ſlawena darba nemtu dalibu, bet ari ſawus kaiminus us tam uſmudinatatu; un treſchokahrt: lai wineem atkal no jauna nahk atmikà ka ar uſzihtibu jagahdà par ſkolahm, zaur ko ween laudis attihſtifees, laizigi un garigi. Zirkuleru wahrdu pehzi wahrda ſkan tà:

„Beidsamà laika ſkolenu ſkaiſ, kas paſtahwoſchahs Kurfemes ſkolas apmekle, ir tik leeliſkam peeaudſis, ka ar lihdſchjiniſko ſkolu eetaſi wairſ nepeeteek. To eeweherodama Kurfemes Ritterschafte un Landschafte beidsamà landtagà noſpreeda, iſgada dahwinacht 5000 rublu, kuruſ iſleetos pahrlabojoſot un pawairojoſot tahs ſkolas Kurfemè, kas kreißſkolahm lihdſigas.

Miſputes kreißſkola, kà wina tagad ir, nepeeteek ne us kahdu wiſſi tagadejahm aprinka waijadſibahm. Tadeht ir noſpreekſt, ſchij ſkolai peedot wairaf ſkolotaju, eetaſiht wairaf mahzibas nodakas (klaſſes) un pawairoſot mahzibu paſchu un tahdà wiſſe winu pazelt par tahdu, kas ſaweem ſkoleneem pehzi pabeigteem ſkolas gadcem peeſchkir tahs teefibas, kahdas kara-deeneſta likuma art. 56 un 173, 3 punktſ, nowehl, proti; kas teem ſkoleneem, kuru pilnu ekſamu nolikuſchi, kara-deeneſtu paihſina no 5 us 3 gadeem un wineem peeſchkir teefibu, ſawu deeneſta peenahkumu peepildiht ar dimi gadu brihwprahtigu deeneſchanu.

Krons preekſch Miſputes kreißſkolas uſtureſchanas dod iſgada 1265 rublu; bet ſchi ſuma preekſch augſcham minetahm waijadſibahm pawiſam nepeeteek, — pee tahs waijaga maſkaiſ iſ gada wehl 1500 rublu peemakſahrt. Nau jaſchaubahs, ka Kurfemes Ritterschafte un Landschafte no teem augſcham minetem 5000 rubleem, ka preekſch ſkolu noluhkeem dahwinati, ari Miſputes kreißſkolai dos peepalihdſibu. Miſputes pilſcheta preekſch ſchihſ waijadſibas ir ſpreedufe iſ gada dot 500 rublu.

Kad nu ari ſemneeku behrni ij Miſputes aprinka ſcho ſkolu leelà ſkaiſta apmeklehs un no tahs ſmekſees labumu, tad jazer

droschi, ka schi aprinka lauka-pagasti labprahst peepalihdsjehs scho skolu pahrlabot.

Tà ka pagastu brihwai nolemschanai ir atwehlehts nosajih, zil wini preeksch mineta noluhka grib dot, tad sinams ari newar ne kahdu preekschraftu laist, zil leelahm wina eemafaschanahm buhs buht. Bet lai wif pagasti eespehtu weenlihdfiga mehra pee schi notiga un slawena darba peedalitees, tad wineem peemehra deht teel likts preekschâ, waj newaretu, ja wifs pagasts peedalahs, 5 lihds 10 kap. us katra wihreescha dwehseli, bet ja wiswairak tif saimneeki sawus behrnus fuhtha skolâ, 50 kap. lihds 1 rub. no ik kattrahm mahjahm ik gada kreisškola par labu maksah.

Droschi war zereht, ka pehz kahdeem gadeem skola ufturefees pate no sawahm eenahschauahm; bet ta ka us preekschu newar sinah, pehz zil gadeem winai tas buhs eespehjams, tad ari peesolita maksaschana buhs tif ilgi ispildama, zil ilgi tas buhs waijadfigs.

Jo wairak lauku-pagasti pee skolas uftureschanas nems dalibu, jo wairak eeksch skolas nolikumeem, kas jaeesneeds augstai Walsts-waldibai apstiprinaschanas deht, eewehros laukskolenu un pagastu ihpashibas waijadfibas. Kad pagasti jo pilnigi pee schi noluhka peedalisees, tad pehz eespehschanas mehginahs minetus nolikumus ta fastahdiht, ka skoleni ar tahm preekschmahzibahm, ko wini labakâs lauk-skolâs eemantojuschi, eespehs nolift eefamu preeksch eestahschanahs Disputes kreisškola. Tad wehl no augstas Waldibas isluhgfees, ka skolas waldiba teel usdota ihpashai skolas karatorijai, kuras lohzehtus pa dalai ari tee iswehlehs, kas to skolu uftur. Beidsiht japeemin, ka kad no pagasteem preeksch skolas uftura atwehlehs jo pilnigu peepalihdsibu, ari buhs eespehjams, skoleni gada-maksu par skolu it semu nosajih, warbuht us kahdeem 20 rubl. par gadu.

Augscheja pagasta-waldiba tadeht top usajzinata, scho rakstu sawam weetneeku-pulkam likt preekschâ un isskaidroht, lai tas eespehj scho swarigu lectu eewehroht un tad nospreest, zil winsch no mineta pagasta ik gada atwehl preeksch Disputes kreisškolas uftureschanas. Beetneeku-pulka spreedumi bes kameschanas ir eesuhdami apakschâ rakstitam aprinka-marschallam, waj ari winam no teem tilai jalaisch sina ar rakstu.

Aprinka-marschalls: Barons von Bisramb."

Augsti Kreewu wihri is semas kahrtas.

I. Lomonosow's.

Latweeschn zentigeem jauneekeem schis lapinas dahwina
Brihwsemneeks.

77 lapas pufes. Raksa 15 kap.

Lam woen preekt gamile
Wifa plaschâ pafaulê,
Kas ar prahnu dedfigu
Dfenahs eekraht gudribu.

G. Woldemars.

„Latwija skolas zel, skolas leelakas taifa, pehz skohlahm saw. Eewehrojot scho Latwijas spigrtu dsihschanos pehz gaismas, Latweeschu rakstneeziba nedrihkt atsazitees no sawas pilnigas darba dalas. Rakstneezibai ari jamahza, rakstneezibai jamundrina, jastiprina, jaduhschina us kreetnu pastahwigu zenschanos.“

„Bet rets kas ta mudinahs, duhschinahs un turklaht pamahzihs, ka dsihws pateefigs notikumus, ka pateefigs zilweks,

kursch pats bijis, ta sakot, sawas augstas laimes un goda pazeetigs nenofusis ne-ismisis kalejs. Isdomatam zilwekam stahstos newar buht tahda spehka.“

„Jo apzerot, mehs farakstijuschu un schi pasneedsam tauteescheem, ihpashu muhsu jaunai audsei, Kreewu rakstneezibas tehwa, Lomonosowa, dsihws gahjumu, wina darbibas un nopelnu aprakstu. Schi dahwanina nahk no firds; buhtum laimigi, ja ta eetu pee firds.“

„Ar laiku warbuht eespehsim muhsu tautai wehl kahdus slawenus wihrus is Kreewu wehstures un rakstneezibas preekschâ zelt — — — Protams, ka nerakstijim pahrtahdeem wihreem, kas ne zaur paschu spehku un publineem, bet zaur kahdu nezerehtu negaiditu atgahdijumu augstos godos nahkuschi: Muhsu meerprahntiba leegs mums ari turplikam rakstijim pahrtahdeem „slaweneem,“ kas ar kara-pulkeem subtititi, sweschas semes eekarajuschu, afinis laistijuschu: Wehs rakstijim pahrtahdeem darbineekeem, kas no augsteem mehrkeem waditi, zaur gara spehku, duhschu, pazeetibu un tiklibu daudj sawai tautai, wifai zilwezei, par labu pastrahdjuschu — — —“

„Kâ jau minejam, mehs ihpashu dahwinam muhsu rakstus tautas jaunai audsei. Us jauno audsi gut muhsu labakâs zeribas. Wehs, muhsu wihru audse, wehl deemschehl daudj-kahrt — dsihwê un dabâ — ar nebrihwu laiku atlikahm faitita. Tadeht, ja juhs godigi tauteeschi, ko Deems par tehweem un mahtehm lizis, no deensschlahm nastahm un ruhpesteem nokususchi, sachtat ismijuschu schaubitees par tehwijas nahkamibu, — tad paskatatees tif juhsu seedoschu dehliau waj meitinu spulgaztinâs: tur juhs lasiseet gaischi tehwijas nahkamibu. Juhs smelstees jaunâ zeribâ, jaunâ droschibâ un sapratiseet, kas jums kâ wezakeem, kâ audsinatajeem, kâ mahzitajeem swehti peepildams.“

Un nepeepilditus sawus swehtus peenahkumus juhs jo masak drihktat atstah, jo wairak tehwijas skolâs truhkumu un greijumu .... Bet par skolahm nenoskumim par daudj. Jo pirmahrt daudj no muhsu tautas skolotajeem ir goda wihri. Otrahrt daudj no muhsu labajeem tauteescheem ir ari ahrtahgâs skolâs mahzijuschees. Pehz skolâs laika muhsu jaunâ audse tomehr nahks beedribâ — muhsu laika gara pilnâ warâ. Un kas aturefees preti schim dragadamam un radidamam waronim — laika garam? Kursch pahrdroschneeks schaus sawus grehzigus nagus laika ritena speekos, kas sitinadamees projam welahs? Ne, laika gars ir ne-atswerams swars! —“

„Un schis muhsu laika gars ir gaismas, brihwibas un taismibas gars. Tautibas gars ir schi laika gara warenais dehls, kas spehzigu wairo tehwa waru un godu.“

„Klausatees tapehz us to, ko schis gars saka, un juhs gaischi fadsirdeseet tos swehtos wahrdu: „laujat teem behrnineem pee manim nahkt, jo teem peeder ta walsiba.“ —

Tâ saka Brihwsemneeks sawâ preekschwahrdâ preeksch „Lomonosowa“ un mehs scho preekschwahrdu te ussimejam, pirmahrt lai lasitaji dabutu sinah, ar kahdu noluhku un lam par labu Brihwsemneeks sawu „Lomonosowu“ rakstijis, un otrahrt lai lasitaji, lam Brihwsemneeka raksti naw passtami, dabutu eepasihtees ar wina skaidru walodu, dedfigu garu un ihstu tautibu, kas wisur wina rakstos parahdahs, kâ tas ari mineta preekschwahrdâ redjams.

Brihwsemneeks sawâ gramatinâ mums wed wihru preekschâ, kas no semes kahrtas zehlees, apbrihnojamus gruhu

mus un laweklus pahwarejis, pee augstas mahzibas fluwis un ta tad palizis par sawas tautas rakstneezibas tehwu, un Brihwsemneeks pareisi dara, Lomonosowu ar muhsu wezo Stenderi salihdsinadams. Wiafch faka ta:

„Lomonosowa dshwi un darbibu apzerot mums Latweefcheem eenakthees grubti nopraft wina ihstenuš nopenus. Mums ir saws Stenderis. Stendera darbiba un nopelni preefch Latweefchu tautinas ir lohti lihdsigi Lomonosowa darbiba un nopelneem preefch Kreewu tautas. Stenderis ir Latweefchu Lomonosows, un Lomonosows ir Kreewu Stenderis. Stenderis pirmas darbojabs mums jaukas dseefmas fazeredams, walodu kopdams, dabas sinatnibas mahzidams; — Lomonosows ir pirmas Kreewu dseefmineeks, walodas kopejs un dabas mahzitajs. Stenderis ectaisija mums — ka Boldemars faka — schauru bet lihdsenu zeku Latweefchu rakstneezibas waloda; — Lomonosows to paschu darijis preefch Kreeweem. Stenderi pareisi dehwe par rakstneezibas tehwu. — Lomonosows ir Kreewu rakstneezibas tehws. — Lomonosows ir Kreews; — Stenderis ir un paliks „Latwis,“ ka mehš to us wina kapa alkmena lasam. Blaschaki nemot, tahdi wihri, ka Lomonosows un Stenderis, jaw neweenai tautai ihsti nepeeder. Tee ir wisas zilwezes spehks un rota, un no wisas zilwezes zeena goda turami. Wisi zilweki teem mihi bijuschy, un tik tadeht ka zilweze tautas schkirta, tee few isredsejuschees weenu tautu par sawu darbu lauku un strahdajot un zeefchot, preefch tahs wairak fasiluschy. Schi tauta bija ta, kura teem tuwak biija, kuru tee tahlafi pasina, preefch kuras tee wisefkmgaki spehja strahdaht: — ta biija wisu wairak wina paschu tauta. Tee nestahstija sawai tautai, ka ta labaka, augstaka par wisahm zitahm, tee nemahzija to zaur afins isleefchanu sweschas malas zeltees flaniga, bet tufschâ un nepastahwigâ flawâ; — tee puhlejabs tik to no swescha juhga un paschu tumsas pestidami, tee mahzija to pee gaismas, taisnibas, mihlestibas un brihwibas muhscham turetees. Tee biija sawâ laitâ jauna gara praweeschi un apustuki, tee biija gaismas un mihlestibas preezas-mahzitaji. Gods teem ari no muhsu pufes!“

Ar to, ko par un ij Brihwsemneeka „Lomonosowa“ fazijam, peetiks zeenigeem lastitajeem par usfkubinaschanu, lai mineto grammatiku few eegahdajabs, un mehš sinu pah to „Skola“ usnemam, tapehž ka mehš folijuschees tos labakos rakstus Latweefchu rakstneeziba schè zif neko pahrunaht un ka „Lomonosows“ ari ihpaschi tautas-fkolotajeem deretu lasiht.

Sawu ihfu sinu beigdami, issakam to wehleschanos, ka Brihwsemneeks, ka to sawâ preefchwahrdâ folahs, drihž atkal laudis laistu zitu grammatiku. .... Kis.

Swefchi wahrdi.

Paidagogs, paidagogija, paidagogifks, paidagogifs. Paidagogs (*paidagoyos*) ir greeku wahrds, is diwi wahredeem salikts: is pais (zelms: *paid*) behrns, un is agein (zelms: *oy*), wadiht; ta tad paidagogs ihsti nosihme behrnuwadoni (kas behrnu wada, mahza, audse), bet teek tahdâ sinâ nemts: behrnu-audsetajs, behrnu-mahzitajs, fkolotajs.

No paidagogs teek atswabinati: substantiws paidagogija, behrnu-audsefchanas mahziba jeb sina; adjetiws paidagogifks (par peemeeru paidagogifki raksti, tas ir

raksti, kas us paidagogiju sihmejabs), un substantiws paidagogifks, paidagogijas-sinatajs, -pratejs.

No ta wahrda paidagogs, ka nu pat redsejam, atwasina trihs wahrduš un proti ta: panem wahrda zelmu (no paidagogs ir tas zelms: paidagog) un peecek pee ta tahs galotnes jeb wahrdu-galus ija, ifks un ifs; par peemeeru:

paidagog—s
paidagog—ija
paidagog—ifks
paidagog—ifs

Tahs galotnes — ija. — ifks un — ifs ir eewehrojamas pehž sawas nosihmeschanas, kas par atweeglinaschanu pee swefchu wahrdu tulkofchanas un sapraschanas. Peemehra deht kahdus sweschus wahrduš, kas ta pat atwasinati jeb ar minetahm galotnehm salikti, schè usihmesim:

no paidagogs atwasinati:	paidagogija,	paidagogifks,	paidagogifs,
„ anatomš	„ anatomija,	„ anatomifks,	„ anatomifs,
„ pšichologš	„ pšichologija,	„ pšichologifks,	„ —
„ fsiologš	„ fsiologija,	„ fsiologifks,	„ —
„ filosofoš	„ filosofigija,	„ filosofigifks,	„ —
„ —	„ Eihmija,	„ Eihmifks,	„ Eihmifs
„ ministeris	„ ministerija,	„ ministerifks,	„ —
„ kaisars	„ —	„ kaisarifks,	„ —

Anatomš, anatomija, anatomifks, anatomifs. Anatomš ir greeku wahrds (atwasinahts no ta werba anatemnein, fagreesi) un nosihme fagreesiju, ihpaschi tahdu, kas zilweku (ari zitu dshwneeku) meefas fagreesch deht wina dabas ispehtifchanas; anatomija, anatomu sinaschana jeb mahziba; anatomifks, kas us anatomiju sihmejabs; anatomifks (*ανατομικός*) nosihme to paschu, ko anatomš.

Pšichologš, pšichologija, pšichologifks. Pšichologš ir greeku wahrdi (atwasinati no pšiche, dwehsele, un logos) un nosihme dwehseles-pehtitaju, dwehseles-sinataju; pšichologija, pšichologa sinaschana jeb mahziba, dwehsele mahziba; pšichologifks, kas us pšichologiju sihmejabs.

Fsiologš, fsiologija, fsiologifks. Fsiologš (*φυσιολόγος*) ir greeku wahrds (atwasinahts no fsiš (*φύσις*), daba, un logos) un nosihme dabas-prateju, ihpaschi tahdu, kas dshwibas likumus pehti dshwneekos un augos; fsiologija, fsiologa sinaschana, dshwibas-mahziba dshwibas-sinaschana; fsiologifks, kas us fsiologiju sihmejabs.

Filosofoš, filosofigija, filosofigifks. Filosofoš (atwasinahts no filos, draugs, un sofos, gudrs [weise, мудрый]) ir Greeku wahrds un nosihme gudribas-draugu (kas gudribu mihl), ihpaschi prahtimeeku; filosofigija, prahtimeeziba, gudriba; filosofigifks, kas us filosofigiju sihmejabs.

Par isskaidroschanu.

2. „Skolas“ Nr. 8 l. p. 7. r. no apalschâs, rakstena „pah tulkofchanu“ nau jalafa isluku, bet usluku.

Teeju fludinajumi skolas-leetâ.

Ta ka kirpehlu skolas-komijias un tahs sem schim stahwofchas pagastu skolas-komijias zelot wehl aishems kahdu laiku, un kad turklah ari instruzija un mahzifchanas kahrtibas rullis preefch skolas-waldibahm wehl nau pawisam gatami, tad lauffkolu Wirokomijija zaur scho fludinajumu usajina pastahwofchas pagastu-skolas, preefch schi semestra wehl us lihdschinigeem pamateem mahzifchanu usahht un turpinahht. Jelgawâ, 25. Oktobri 1875.

(Nr. 32)

(Kurf. gub. aw. Nr. 87. — 1875.)

Atbildedams redaktors un isdewejs: G. Mather.